

Kaupunginhallitus 06.11.2023 § 299

§ 299

Vuoden 2024 talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen (osittain Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyrkkä Maria
Skyttä Samuli
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus hyväksyy talousarviokirjan liitteelle 1 sisältyvät talousarvion noudattamista koskevat ohjeet ja ehdottaa, että valtuusto

1
hyväksyy liitteenä olevan talousarviokirjan mukaisesti vuoden 2024 talousarvion ja taloussuunnitelman 2025-2026 liitteineen,

2
hyväksyy liitteeltä ilmenevät päätösehdotukset valtuutettujen raha-asia-aloitteisiin ja toteaa aloitteet loppuun käsitellyiksi,

3
oikeuttaa kaupunginjohtajan korvaamaan talousarvioon merkityn peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston tuottojen 15 milj. euron käytön vastaavan suuruisella lainanotolla, jos lainanotto on edullisempaa kuin rahastojen käyttö,

4
oikeuttaa teknisen lautakunnan jatkamaan vuoden 2023 talousarviossa erikseen nimettyjen keskeneräisiksi jäävien kiinteiden rakenteiden ja laitteiden rakentamista tai rakennuttamista niille aiemmin osoitettujen kokonaismäärärahojen rajoissa,

5
oikeuttaa konsernihallinnon tekemään talousarvioon ja taloussuunnitelmaan valtuustokäsittelystä aiheutuvat sekä muut talousarvion oikeellisuutta, informatiivisuutta tai kieliasua parantavat muutokset ja tarkennukset, jotka eivät poikkea hyväksytyin talousarvion ja taloussuunnitelman sisällöstä, eivätkä oleellisesti muuta tuloslaskelman tilikauden tulosta eikä rahoitusosaa.

Käsittely

Puheenjohtaja Partasen kannattamana ehdotti, että kaupunginhallitus päättää jättää asian pöydälle valtuuston neuvottelutoimikunnan lausuntoa varten.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko puheenjohtajan ehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen hyväksyneen sen.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Kaupunginhallitus päätti jättää asian pöydälle valtuuston neuvottelutoimikunnan lausuntoa varten.

Selostus

1. Vuoden 2024 talousarvio- ja taloussuunnitelma

Taloussuunnitelma 2024–2026 perustuu Espoo-tarinaa ja siitä johdettuihin tavoitteisiin, Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus ja sopeutusohjelman linjauksiin ja toimenpiteisiin sekä valtuuston 23.10.2023 päätökseen vuoden 2024 talousarvion sekä vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman kehyksestä sekä kiinteistöveroprosenteista vuodelle 2024. Vuosien 2025–2026 valtionosuustuotot perustuvat valtiovarainministeriön 10/2023 siirtolaskelmiin ja kuntatalouden painelaskelmiin.

Yleinen talouskehitys

Maailmantalouden näkymät ovat kaksijakoiset, sillä monessa kehittyvässä maassa talous kasvaa melko nopeasti, mutta Euroopassa ja Kiinassa näkymät heikkenevät. Inflaatio on hidastunut, mutta pohjainflaatio on yhä nopeaa. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen ylläpitää jännitteitä ja se varjostaa maailmankaupan näkymiä.

Valtiovarainministeriön syksyn 2023 talouskatsauksen mukaan Suomen talous ei kasva vuonna 2023 edellisvuodesta, vaikka vielä alkuvuodesta uskottiin kasvun kääntyvän positiiviseksi. Suomen talous on ajautunut taantumaan erityisesti Saksan ja Ruotsin vanavedessä.

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Vuonna 2024 hintojen nousu tulee olemaan kotitalouksien tulojen kasvua hitaampaa ja korkojen nousun uskotaan olevan ohi. Kotitalouksien ostovoiman kohentumisen uskotaan lisäävän kulutusta ja BKT kääntyvän kasvuun ollen 1,2 prosenttia. Talouskasvua heikentää rakentamisen heikko tilanne. Vuonna 2025 arvioidaan kasvun nopeutuvan 1,8 prosenttiin. Työllisyys notkahtaa kuluvana vuonna, mutta kasvaa taas ensi vuodesta lähtien.

Valtiovarainministeriö uskoo, että taantuma jää lyhytaikaiseksi ja sen takia ei näe tarvetta julkiseen tukeen, jolla vauhditettaisiin talouden kokonaisuuskasvua. Ministeriö kuitenkin toteaa, että taantuma voi pitkittyä ja saada elpymistä hidastavia rakenteellisia piirteitä. Nämä syyt voivat liittyä yleiseen epävarmuuteen, inflaatioon, korkoihin, Kiinan talouteen ja asuinrakentamiseen. Siirtymä puhtaaseen energiaan nähdään myös mahdollisuutena nopeuttaa ja vauhdittaa kasvua ennustettua laajemmin ja nopeammin.

Kuntatalouden kehitys

Vuosi 2023 näyttää kuntataloudessa melko hyvälle, mutta sote-uudistuksen vuoksi siihen liittyy paljon epävarmuutta. Käännös heikompaan on edessä alkuvuoden suotuisa tulokehityksen hiipuessä. Paineita aiheuttaa kustannusten nousu ja erityisesti palkkatarkistuksen hinta, siltä

henkilöstökulut muodostavat kuntatalouden suurimman kuluerän. Vuoden 2023 sopimuskorotukset kertaerineen nostivat palkkoja poikkeuksellisen paljon.

Valtiovarainministeriön painelaskelmissa kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun vuoksi. Syynä tähän on valtakunnantasolla syntyvyyden lasku ja ikäluokkien pienentyminen. Poikkeuksena on vuosi 2025, jolloin kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisestä.

Kunta-alan sopimuskorotukset nostavat henkilöstökustannuksia noin 3 prosenttia vuonna 2024, mikä on huomattavasti maltillisempi taso kuin vuonna 2023 tehdyt korotukset ja kertaerät. Henkilöstökustannusten kasvua hillitsee myös työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027.

Valtiovarainministeriön mukaan valtionosuuksiin tulee kohdistumaan yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027, jonka vaikutus kumuloituu vuoteen 2027 mennessä 111 milj. euroon. Valtionosuuksia laskee indeksijarrun lisäksi sote-siirtolaskelmien tarkentuminen, jonka vaikutus täsmäytetään valtionosuuksien kautta vuodesta 2024 alkaen. Lisäksi hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja menojen välinen epätasapaino leikataan kuntien valtionosuuksista vuosina 2024–2025.

Valtiovarainministeriön laskelmat osoittavat väestörakenteen ja kuntasektorin muutoksen valtakunnan tasolla, mutta Espoon osalta tilanne on moneltakin osin hyvin poikkeava. Espoossa väestömäärä on kasvanut keskimäärin yli 5 200 asukkaalla vuodessa ja viimeiset vuodet kasvu on ollut reilusti yli 8 000 asukasta. Erityisesti perheet muuttavat Espooseen työn ja osaamisen perässä. Espoossa syntyvien määrän ennustetaankin kasvavan vuosittain, toisin kuin valtakunnan tasolla. Ennusteiden mukaan Espoossa syntyy vuonna 2040 yli 1 000 lasta enemmän kuin vuonna 2022. Kasvukaupungin toimintaympäristöä sekä investointien ja palveluiden järjestämisen rahoitustarvetta ei siten voida verrata muuhun valtakunnalliseen kehitykseen.

Espoon väestönkasvu jatkuu voimakkaana

Espoon väestönkasvu jatkuu edelleen voimakkaana. Vuonna 2022 väestömäärä kasvoi yli 8 000 asukkaalla ja Espoo kasvoi eniten kaikista kaupungeista. Kuluvana vuonna väestönkasvun ennakoidaan olevan noin 8 500, jolloin asukasmäärä vuoden lopussa olisi 313 700.

Espoon pitkänajan nopean kasvun väestöennusteen mukaan Espoossa tulee olemaan 330 840 asukasta vuoden 2027 lopussa. Vuoden 2031 loppuun mennessä Espoon väestömäärä kasvaa ennusteen mukaan 357 500 asukkaaseen. Tämä kehitys tarkoittaisi 47 400 asukkaan lisäystä vuosina 2022–2031 eli keskimääräin 5 500 asukkaan lisäystä vuosittain.

Taloussuunnitelma 2024–2026

Talousarvio 2024 ja -suunnitelma vuosille 2025–2026 on laadittu toteuttaen Espoo - tarinaa sekä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitetasoja, linjauksia ja toimenpiteitä.

Kaupunginjohtajan talousarvioesitys noudattaa valtuuston 23.10.2023 hyväksymää kehystä tietyin tarkennuksin.

Kaupunginjohtajan esitykseen on lisätty vuoden 2024 käyttötalouden menoihin eriä, jotka kohdistuivat lähinnä työmarkkinatukeen ja TE24-uudistuksen valmisteluun. Tämän lisäksi alennettiin toimintatuottoja, jotka liittyvät maankäytön tuloihin.

Päivitetty investointiohjelma on valmisteltu kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen ja samalla päivitettiin poistot ja rahoituserät.

Verotuloarviot ja valtionosuudet päivitettiin viimeisimpien tietojen mukaan, jotka alensivat hieman verotuloennusteita. Lisäksi lisättiin TE24 uudistuksen tuomat muutokset vuosille 2025 ja 2026.

Kehys- ja talousarviovalmistelussa toimintamenojen perusuran mukainen kasvu on päivitetty väestönkasvuennusteella ja peruspalvelujen hintaindeksillä (3.0 prosenttia).

TakE ohjelman tuottavuustoimenpiteiden euromääräiset tavoitteet on vähennetty toimialan peruskasvu-urasta.

Tuloslaskelma

Toimintatuotot kasvavat vuoden 2023 talousarviosta vain 0,2 prosenttia. Maanmyynnin tuloarvioita on laskettu heikentyneen suhdanteen takia. Toimintamenot kasvavat 5,7 prosenttia vuoden 2023 talousarviosta. Kasvussa on huomioitu palvelutarpeen kasvu, yleinen kustannuskehitys sisältäen palkkaratkaisun, lainsäädännön muutokset, toimitilakustannusten kasvu ja varaukset palkkaohjelmaan sekä Taloudellisesti kestävä Espoo – ohjelman mukaisten, vuodelle 2024 kohdistettujen tuottavuustoimenpiteiden vaikutukset. Henkilöstö- ja tilakustannusten lisäksi erityisesti joukkoliikenteen kustannukset kasvavat vuodelle 2024.

Palvelujen järjestämisen nettokustannukset, eli toimintakatteen alijäämä heikkenee vuoden 2023 tasosta 79 milj. euroa, noin 9 prosenttia. Verorahoitus (verot ja valtionosuudet) yhteensä pienenee vuonna 2024 noin -2 prosenttia vuoteen 2023 nähden.

Vuonna 2024 verotuloja arvioidaan tilitettävän yhteensä 823 milj. euroa, joka on -7,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Kaupungin verorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) vuoden 2024 tasoon vaikuttaa edelleen merkittävästi sote-uudistuksen verorahoitusmuutokset ja niiden jälkikäteistarkastusten aiheuttamat muutokset.

Valtionosuuksissa sote-uudistus ja sen siirtymätasaukset vaikuttavat koko suunnitelmakaudelle 2024–2026.

Espoon tuloveroprosentti vuonna 2024 on 5,3. Kunnallisverontuottoa arvioidaan kertyvän 525 milj. euroa, -12 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Vuoden 2025 verotulokasvuksi arvioidaan 4,6 prosenttia ja vuoden 2026 4,7 prosenttia.

Yhteisövero arvioidaan tilitettävän yhteensä 133 milj. euroa, noin -10 prosenttia vähemmän kuin 2023. Vuoden 2025 kasvuksi arvioidaan 7,5 prosenttia ja vuoden 2026 2,1 prosenttia.

Kiinteistöveroarvio perustuu valtuuston 23.10.2023 päättämiin kiinteistöveroprosentteihin ja verohallinnon tilastoihin sekä rakentamisennusteisiin. Maapohjan kiinteistövero on arvioitu uuden

1.1.2024 voimaan tulevan alarajan mukaan. Maapohjan kiinteistövero kertyy uudella 1,3 prosentin alarajalla noin 17,8 milj. euroa enemmän kuin nykyisellä 1,0 prosentilla. Kiinteistövero arvioidaan kertyvän 165 milj. euroa, 12 prosenttia enemmän kuin 2023.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on laskennallista ja se muodostuu kustannuserojen tasauksesta ja verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta. Kustannuserojen tase perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin, joita määritellään järjestelmässä erilaisten valtionosuuskriteereiden avulla. Sote-uudistuksen yhteydessä valtionosuusjärjestelmään muodostettiin uudistuksen sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuvia kuntakohtaisia muutoksia rajaamaan ns. muutosrajoitin sekä siirtymätasaus. Näillä rajoittimilla on merkittävä vaikutus Espoon kaupungin valtionosuuksien määrään. Muutosrajoitin on valtionosuusjärjestelmän kiinteä ja pysyvä osa, jonka suuruus Espoolle on 116 milj. euroa vuonna 2024. Sillä kompensoidaan siirtyvien menojen ja tulojen epätasapainoa, sillä Espoolta leikattiin vuosittaista verorahoitusta lähes 200 milj. euroa enemmän kuin mitä ns. sote-palveluiden järjestämiskustannukset olivat. Muutosrajoittimesta huolimatta Espoo menettää vuosittain lähes 90 milj. euroa.

Sote-siirron muutosrajoittimen lisäksi suuria kuntakohtaisia muutoksia tasataan porrastetulla siirtymäkaudella 2023–2027 sekä sen jälkeen toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella. Tämän lisäksi verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen tehdyt muutokset pienensivät omalta osaltaan suuria kuntakohtaisia muutoksia. Siirtymätasauksen suuruus Espoolle on 45 milj. euroa vuonna 2024 ja tase laskee siirtymäkauden lopulla 30 milj. euron tasolle. Valtiovarainministeriön laskelman mukaan Espoon peruspalvelujen valtionosuus vuodelle 2024 on 205 milj. euroa, veromenetysten kompensatiot 31,5 milj. euroa, muutosrajoitin 116 milj. euroa ja siirtymätasaus 45 milj. euroa, yhteensä 398 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus on arviolta 0,5 milj. euroa. VM painelaskelman mukaan valtionosuudet yhteensä vuonna 2025 ovat 456 milj. euroa ja vuonna 2026 462 milj. euroa. Vuodesta 2025 alkaen valtionosuudet sisältävät alustavat arviot TE-uudistuksessa siirtyvästä rahoituksesta.

TE-uudistus siirtää työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämistä kunnille vuoden 2025 alusta. Tämän lisäksi kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa. Valtiovarainministeriön laatimissa painelaskelmissa Espoon kaupungin saama valtionosuus te-palveluihin ja työttömyysturvaan vuonna 2025 on yhteensä arviolta noin 53 milj. euroa. TE-palvelujen rahoitus sisältyy vuoden 2025 valtionosuuksiin. Tiedot tarkentuvat vuoden 2024 aikana uudistuksen valmistelun edetessä ja niitä tarkennetaan vuoden 2025 talousarviota laadittaessa.

Korko- ja rahoitustuottoja on arvioitu vuodelle 2024 yhteensä 38 milj. euroa. Korkokustannuksiksi oletetaan 13 milj. euroa ja muita rahoituskuluja 5 milj. euroa. Korkokustannusten arvioidaan kasvavan noin 2 milj. euroa suunnitelmakaudella. Korkotason nousu vaikuttaa hitaasti Espoossa, koska kaupungin nykyisestä lainakannasta 86 prosenttia on kiinteäkorkoista.

Vuonna 2024 vuosikatetta arvioidaan kertyvän 269 milj. euroa, vuonna 2025 noin 297 milj. euroa ja vuonna 2026 noin 304 milj. euroa. Talousarviovuoden 2024 tulos on noin 66,4 milj. euroa ylijäämäinen,

vuonna 2025 noin 85,6 milj. euroa ja vuonna 2026 noin 83 milj. euroa. Vuosien 2025–2026 luvut ovat alustavia arvioita.

Investoinnit

Vuoteen 2031 ulottuvassa ohjelmassa investointien kokonaismäärä on yhteensä 1,9 mrd. euroa. Kokonaismäärään lukeutuvat myös vuokra- ja leasing sekä projektiyhtiömallilla hankittavat pitkäaikaiset toimitilat.

Investointiohjelma on valmisteltu siten, että kaupungin investoinnit ovat vuosina 2024–2031 noin 1,67 mrd. euroa ja vuokra-, leasing- ja projektiyhtiökohteiden kustannuksia ajoittuu kaudelle 2024–2031 yhteensä 221 milj. euroa. Vuonna 2024 kaupungin bruttoinvestoinnit ovat 316 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 305 milj. euroa.

Kaupungin investointiohjelma on edelleen vahvasti etupainotteinen ja investointitaso korkea vuosina 2024–2026. Tämän jälkeen investointitaso laskee. Panostukset Koulut kuntoon -ohjelman toteuttamiseen ja loppuun saattamiseen mittavalla toimitilainvestointiohjelmalla, Kulttuurikeskuksen laajennus, Tapiolan urheilupuiston kehittäminen sekä Kaupunkiradan rakentamisen aloitus painottuvat ohjelmakauden alkupuolelle ja pitävät investoinnit yli 300 milj. euron tasolla vielä seuraavan 2 vuoden ajan. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitteiden mukaisesti investointitasoa lasketaan, joka näkyy investointitason laskuna siten, että vuonna 2031 investointien määrä on noin 140 milj. euroa.

Toimitilarakentamisen keskeisenä tavoitteena on saada koulut kuntoon ja varmistaa, että kouluilla ja päiväkodeilla on terveet ja toimivat tilat, ja sisäilmakohteiden ja hätäväistöjen lukumäärä on nolla. Kaupunki ja sen omistamat kiinteistöyhtiöt toteuttavat palvelutilojen investointeja vuoteen 2031 mennessä yhteensä noin 400 milj. eurolla. Lisäksi kaupunki hankkii koulu- ja päiväkotitilaa sekä muita palvelutiloja vuokra-, leasing- ja projektiyhtiömallilla. Kaupungin infrastruktuurin kehittämiseen investoidaan vuonna 2024 yhteensä 95 milj. euroa ja kaikkiaan lähes 600 milj. euroa seuraavan 8 vuoden aikana. Investoinnit sisältävät Kaupunkiradan, kaupunkiradan baanauksen, Tapiolan urheilupuiston kehittämisen, metron kehityskäytävän osittain maankäyttösopimuksilla rahoitettavan rakentamisen, aluekeskusten kehittämistä sekä kaupunkirakenteen kehittämiseen liittyvät liikenneväylähankkeet.

Rahoituslaskelma

Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti on talousarviovuonna 88. Vuosina 2024–2026 peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston arvioitua lisätuottoa on talousarviossa varattu käytettäväksi rahoitukseen 15 milj. euroa vuodessa. Mikäli tulorahoitus riittää investointien rahoitukseen, rahaston tuottoa ei käytetä. Korkeasta investointitasosta johtuen toiminnan ja investointien kumulatiivinen rahavirta on negatiivinen koko taloussuunnitelmakaudella. Vuoden 2024 rahavirta on 37 milj. euroa negatiivinen. Kauden lopulla investoinneista pystytään rahoittamaan tulorahoituksella 111 prosenttia.

Kaupungin lainakanta

Vuodelle 2024 on varattu lainanottovaltuutta 27 milj. euroa. Jatkovuosina lainakanta kääntyy laskuun.

Vuonna 2024 toimintamenojen kasvu on nopeaa palvelutarpeen lisääntyessä ja kustannustason noustessa, Koulut kuntoon- ohjelman toteuttaminen jatkuu vielä suurella volyymillä ja kaupungin kestävä kasvu vaatii investointeja infrastruktuuriin. Kaupungin kasvua tukevia investointeja on tehtävä etupainoisesti suhteessa siihen, kuinka maanmyynti- ja sopimuskorvaustuotot sekä verotulot kertyvät. Länsimetro ja sen jatke Kivenlahteen, Raidejokeri sekä kaupunkiradan rakentaminen Leppävaarasta Kauklahteen mahdollistavat kaupunkirakenteen tiivistymisen ratojen varteen ja luovat uusia mahdollisuuksia niin yritysten, palvelujen kuin asuntojen sijoittumiseen.

Kaupungin lainakanta vuoden 2024 lopussa on arviolta 863 milj. euroa ja 2 701 euroa/ asukas. Lainakanta laskee 803 milj. euroon ja 2 438 euroa/asukas vuoden 2026 loppuun mennessä.

Konsernin lainakanta

Etupainoinen rakentaminen on lisännyt kaupungin taloudellista riskiä ja kasvattanut konsernin oikaistun lainakannan (pl. Espoon Asunnot, HSY ja Länsimetro Oy:n lainoista Helsingin osuus) 2,87 mrd. euron tasolle vuonna 2023. Vuonna 2024 konsernin oikaistu lainamäärä pysyy lähes edellisvuoden tasolla mutta kääntyy vuoden 2024 jälkeen laskuun investointitason laskiessa. Lainamäärän kääntäminen laskuun edellyttää Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman mukaista kehitystä siten, että nettomenojen kasvua saadaan hillittyä ja investointiohjelmaa toteutetaan ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Koko konsernin lainakanta nousee 4,4 mrd. euron tasolle vuonna 2025, jonka jälkeen kääntyy hitaaseen laskuun.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2026
- 2 Vastaukset vuoden 2024 raha-asia-aloitteisiin

Oheismateriaali

Tiedoksi